

GANTOIS, Jean-Marie, Frans-Vlaams priester en publicist (Waten 21 juli 1904 - Waten 28 mei 1968). Zoon uit een Franssprekend doktersgezin. Volgde middelbaar onderwijs te Ariën-aan-de-Leie en te Hazebroek. Studie aan het seminarie te Annapes en letteren en wijsbegeerte aan de Katholieke Universiteit van Rijsel. Tot priester gewijd in 1931 en kapelaan in de Rijselse agglomeratie. Op zijn verzoek in 1942 eervol ontslagen. Secretaris van het Vlaamsch Verbond van Frankrijk tot 1944. Na de Tweede Wereldoorlog veroordeeld tot vijf jaar hechtenis, daarna geamnestieerd en studenten-pastoor te Rijsel.

Jean-Marie Gantois kwam tot de V.B. door lectuur en onder invloed van enkele Vlaamsgezinde leraren en begon in zijn seminarietijd Nederlands te studeren. Zijn werk *Hoe ik mijn volk en mijn taal terugvond* (1942) bevat het verhaal van die Vlaamse bewustwording en blijft daarom een merkwaardig document. Met enkele andere seminaristen stichtte hij in 1924 de *Union des Cercles flamands de France*, waaruit kort daarna het Vlaamsch Verbond van Frankrijk (VVF) ontstond. Gantois was tot in 1944 de grote bezieler van dit verbond, waarvan hij de jaarlijkse congressen en literaire wedstrijden leidde, en de feitelijke hoofdredacteur van de door het VVF uitgegeven tijdschriften *Le Lion de Flandre* en *De Torrewachter* (beide van 1929 tot '44).

Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd het VVF door de Franse overheid verboden. In 1941 bracht Gantois het verbond, nu nog steviger onder zijn leiding, weer op gang. Hij vestigde een kantoor van het VVF te Rijsel en kon

de talrijke vooroorlogse activiteiten nog uitbreiden door de stichting van een volkshogeschool en de organisatie van tentoonstellingen en voordrachten-tournees. Ondanks het feit dat hij voortdurend moest manoeuvreren tussen en met de diverse opvattingen van de bezettende overheid, wist Gantois zijn actie tot het culturele terrein te beperken. Het succes van zijn onderneming was wel gericht op een, ingeval van een Duitse overwin-

ning, andere lotsbestemming voor Frans-Vlaanderen, waarvan de omstandigheid dat België en Frans-Vlaanderen onder dezelfde te Brussel gecentraliseerde Militärverwaltung ressorteerden, een voorteken genoemd kon worden.

Na in het kader van de repressie te zijn veroordeeld tot vijf jaar hechtenis op beschuldiging van separatistische neigingen pogde Gantois na zijn vrijlating opnieuw een beweging op te bouwen. De mede door hem gestichte vereniging Vlaamse Vrienden in Frankrijk (1958) kwam evenwel nauwelijks van de grond. Toen hij de redactie van het tijdschrift *Notre Flandre* in handen kreeg, betekende dit geen stimulans voor de verspreiding van het blad in Frans-Vlaanderen. Hij ging door met de publikatie van een groot aantal historische bijdragen over wat hij hardnekkig Zuid-Vlaanderen bleef noemen en het afleggen van harts-tochtelijke Groot-Nederlandse verklaringen. N.a.v. zijn zestigste verjaardag bezorgden zijn vrienden hem te Male (Brugge) een plechtige hulde.

Zijn korte samenwerking met het Comité voor Frans-Vlaanderen liep spaak door de omstandigheid dat beider methoden al te verschillend waren. Door dezelfde oorzaak was de verhouding tussen

hem en andere potentiële medewerkers in Vlaanderen, die daarom zijn verdiensten nog niet miskenden, gereserveerd. Tussen de twee wereldoorlogen heeft Gantois inderdaad de kern gesticht van een nationale beweging in Frans-Vlaanderen. Daarbij gingen zijn werkkraft en zijn idealisme gepaard met een sterk polemisch talent en een vlotte beheersing van de Nederlandse taal. Voor de oorlog al was hij een Vlaams-nationalist te midden van een kring die vooral regionalistisch en conservatief dacht. Na de oorlog was de afstand tussen zijn ideeën en het na-oorlogse klimaat in Frans-Vlaanderen onoverbrugbaar geworden.

WERKEN: Artikelen (ook onder een groot aantal pseudoniemen) in *Le Beffroi de Flandre*; *Mercure de Flandre*; *De Vlaamsche Stemme in Vrankryk*; *Le lion de Flandre*; *Notre Flandre*; *De Standaard*; *De Linie*; *Het Pennoen*; *De Toerist*. - Brochures: *Fransch-Vlaanderen* (1928); - *Veut-on vraiment faire l'Europe?* (onder het pseudoniem Henri Dumesnil, 1949). - Boeken: *Nederland in Frankrijk. De Zuidergrens der Nederlanden* (onder het pseudoniem H. van Byleveld, 1941); - *Jusqu'où s'étendent en France les Pays-Bas* (onder het pseudoniem H. van Byleveld, 1942); - *Hoe ik mijn Volk en mijn Taal terugvond* (1942); - *Ons Nederland boven de Zomme* (1956); - *De Zuidelijkste Nederlanden* (1967).

LITERATUUR: Testis, *De Frans-Vlaamse beweging in de storm*, in *De Toerist* (16 maart 1953); - J. Deleu, *Nederlander en Europeeër* (1966); - J. Deleu en F. Niessen, *Frans-Vlaanderen* (1968); - A. Demedts, *Uit ons eigen erfdeel* (1968); - J. Deleu, *In memoriam Jean-Marie Gantois*, in *Ons Erfdeel*, jg. 12, nr. 1 (september 1968, p. 173-175); - L. Verbeke, *Vlaanderen in Frankrijk* (1970); - E. Dejonghe, *Un mouvement séparatiste dans le Nord et le Pas-de-Calais sous l'occupation, 1940-1944*, in *Revue d'histoire moderne et contemporaine*, jg. 17 (januari-maart 1970, p. 50-77); - A. Demedts, *Jean-Marie Gantois. Over mijn ouders heen*, in *VWS-Cahiers*, jg. 5, nr. 24 (zomer 1970, p. 1-3).

ERIK VANDEWALLE